ASPECTEN

‘Breng christelijke filosofie bij een breder publiek’

Interview met Jan Hoogland

Start studiekringen: een oude traditie in een eigentijds jasje

Nieuw essay in reeks Verantwoording: ‘Ken Onszelve!’

Drie vragen aan Richard Steenvoorde

Interview met Jan Hoogland

Op 25 september hoopt prof. dr. Jan Hoogland zijn afscheidsrede te houden en neemt hij afscheid als bijzonder hoogleraar christelijke filosofie aan de Universiteit Twente. De redactie blikt met hem terug op zijn bijna dertigjarige loopbaan en staat stil bij de toekomst van de christelijke filosofie in Nederland en, persoonlijk, bij de volgende fase in zijn leven. *"Het is altijd een beetje mijn levensmissie geweest om te laten zien dat geloven en denken samengaan. Dat is ook waarom ik het zo waardevol vond om bijna dertig jaar voor de Stichting te mogen werken."*

Als u terugkijkt op uw (academische) carrière, waar bent u het meest dankbaar voor?
Vooral voor het vertrouwen van de stichting, het bestuur, de curatoren en de studenten aan wie ik les heb mogen geven. Ik had ooit de ambitie om een vaste baan in de filosofie te krijgen, maar dat is anders gelopen. Daardoor heb ik naast mijn leerstoel heel uiteenlopende functies vervuld. Dat maakte mijn loopbaan wat versnipperd, maar ik heb daar geen spijt van. Zo ben ik onder andere lector geweest, docent bestuurskunde en beleidsmedewerker in de zorg. Het mooie is dat filosofie, ook zonder een voltijd academische carrière, in vrijwel al die functies toch een rol kon spelen.

Welke ontwikkeling binnen uw vakgebied heeft u het meest beziggehouden?
Ik heb me vooral gericht op sociale filosofie en vraagstukken rond de moderne samenleving. Tijdens mijn studie sociologie miste ik aandacht voor fundamentele vragen. Toen kwam ik in aanraking met Habermas, die voor mij een belangrijk denker werd en de moderne tijd kritisch analyseerde. Ik ben ook gepromoveerd op zijn leermeester Adorno. Daarnaast bleef ik geïnteresseerd in de reformatorische wijsbegeerte. De interesse daarvoor is bij mij vooral gewekt door de studentenvereniging in Rotterdam waar ik lid van was en door de gastcolleges van professor Goudzwaard aan de Erasmus Universiteit, waarin economie en maatschappelijke vraagstukken centraal stonden.

Ik hoop dat ik jonge mensen heb geholpen om een zelfstandige oordeelsvorming te ontwikkelen

Is er een publicatie of idee waar u bijzonder trots op bent, en waarom?
Ik heb vooral artikelen geschreven over kritiek op de moderniteit, onder andere in *Soφie*. Een andere publicatie waar ik trots op ben, is *Denken, ontwerpen, maken: basisboek techniekfilosofie*, dat ik samen schreef met Jan van der Stoep, Maarten Verkerk en Marc de Vries. Ook het 'praktijkdenken' binnen de reformatorische wijsbegeerte, waaraan ik heb bijgedragen, vind ik belangrijk. In *Soφie* 2026-1 ben ik daar uitgebreider op ingegaan naar aanleiding van het verschijnen van de Nederlandse vertaling van het boek *Na de deugd* van Alasdair MacIntyre.

Hoe heeft uw geloof uw filosofische werk beïnvloed?
Ik ben sterk beïnvloed door één centraal idee uit de reformatorische wijsbegeerte: dat geloof en denken niet los van elkaar staan. In de moderne tijd wordt die tegenstelling nog te vaak gemaakt, terwijl geloven juist een fundamentele rol speelt in hoe mensen de wereld begrijpen. Ik vind dat daar in academische contexten vaak veel te weinig aandacht voor is.

Heeft u ook uitdagingen ervaren in het samengaan van uw geloof en de filosofie?
Soms vond ik het wel moeilijk om deze inzichten vanuit de reformatorische wijsbegeerte breed te communiceren.

Het werd soms gezien als typisch christelijke en zelfs wat dogmatische filosofie. Zelf heb ik dat nooit zo ervaren. Door de christelijke filosofie ben ik juist vrijmoediger geworden in mijn rol binnen de wetenschap. Dat komt omdat deze traditie mij heeft geleerd dat er geen principiële spanning is tussen geloven en weten.

Ligt daar ook een kans voor toekomstige generaties?
Ja. De vraag is vooral: hoe kun je die christelijke filosofie op een manier uitdragen die niet blijft hangen binnen het eigen 'kolommetje' of zuiltje? Het is belangrijk om het bredere gesprek te blijven opzoeken en het toegankelijk te maken voor een groter publiek.

Hoe gaat uw leven eruitzien na uw afscheid als bijzonder hoogleraar?
Ja, een stuk meer ontspannen. Meer tijd voor mijn kinderen en kleinkinderen, en ook meer ruimte om rustiger te lezen en me te verdiepen. Nu ben ik vaak nog heel snel bezig, bijna op een 'AI-achtige' manier van lezen: veel bladeren door boeken en in korte tijd heel veel actuele informatie tot me nemen. Dat tempo mag straks wel wat omlaag. Meer rust dus, en daar zie ik ook echt naar uit. En eigenlijk is het kunnen nemen van rust en ruimte ook iets wat ik anderen in ons vaak gejaagde leven zou gunnen.

Waar hoopt u dat uw werk over tien of twintig jaar nog voor staat?
Ik hoop vooral dat de thema's waarover ik in mijn leven heb mogen nadenken, en die ik heb kunnen uitwerken in publicaties, over tien à vijftien jaar nog steeds inspireren en mensen blijven bezighouden. Uiteindelijk hoop ik dat ik een rol heb mogen spelen in het helpen van met name jonge mensen om voor zichzelf en over zichzelf te leren nadenken, en dat zij plezier ervaren in een daarop gebaseerde zelfstandige oordeelsvorming. Als ik daarin iets heb mogen betekenen, dan is dat voor mij waardevol.

Start van studiekringen: samen christelijk-filosofische klassiekers lezen

Veel mensen zouden wel meer studie willen maken van bepaalde christelijk-filosofische literatuur, maar komen daar in hun eentje vaak niet aan toe. Daarom starten we opnieuw met studiekringen!

De Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte begon ooit met dit initiatief, jaren terug, en die traditie willen we nu in een eigentijds jasje nieuw leven inblazen. We zullen ons daarbij richten op een brede doelgroep: niet alleen studenten, maar ook alle andere geïnteresseerden zijn van harte welkom.

Het idee is om christelijk-filosofische klassiekers te gaan lezen: werken die grote, tijdloze vragen aansnijden of het denken van invloedrijke chriastelijke denkers onder de loep nemen. Juist het gezamenlijke gesprek in de kleine context van de studiekring kan, geloven wij, veel toevoegen, omdat deze teksten vaak lastig zijn om in je eentje volledig te doorgronden.

Najaar van start
In het najaar staan al enkele kringen op de planning rond de volgende denkers en thema's:

- Het denken van Nicholas Wolterstorff
- *Oefening in christendom* van Søren Kierkegaard
- Anselmus van Canterbury en *Het mysterie van God*
- *A New Critique of Theoretical Thought* van Herman Dooyeweerd

Praktisch
De komende maanden werken we de plannen verder uit. Per studiekring zal een reeks vaste bijeenkomsten worden georganiseerd waarvoor deelnemers zich kunnen inschrijven. De kringen worden begeleid door één of meerdere docenten uit het netwerk van de Stichting. Om de bijeenkomsten persoonlijk en interactief te houden, zal het aantal deelnemers bewust beperkt blijven tot maximaal tien personen. De setting zal kleinschalig en informeel zijn, bij voorkeur in een huiskameropzet. Bij succes kan een reeks worden herhaald, met dezelfde of juist nieuwe deelnemers en eventueel een ander boek.

Houd onze website en online nieuwsbrief in de gaten voor ons actuele aanbod
www.christelijkefilosofie.nl

Nieuw essay in boekenreeks Verantwoording: *Ken Onszelve!*

Wie zichzelf en anderen beter begrijpt, krijgt meer inzicht in de wereld. In zijn essay *Ken Onszelve!* reflecteert René van Woudenberg op zelfkennis, kennis van anderen en het 'wij'. Het essay werd gelanceerd tijdens de Maand van de Filosofie 2026 en sloot daarmee aan bij het landelijke thema. Zijn bijdrage verscheen in april in de reeks Verantwoording en nodigt uit om dieper na te denken over het kennen van onszelf.
Het essay is te bestellen via onze website:
www.christelijkefilosofie.nl/nieuws/kenonszelve/

Drie vragen aan prof. mr. dr. Richard Steenvoorde

1. Welk vraagstuk houdt u op dit moment in uw vakgebied bezig?
"Ik ben op dit moment vooral geïnteresseerd in de mens- en wereldbeelden achter de grote technologische en maatschappelijke veranderingen van deze tijd. Kunstmatige intelligentie, sociale media en algoritmen veranderen niet alleen wat wij doen, maar ook hoe wij tijd, vrijheid, verantwoordelijkheid en gemeenschap begrijpen. Daarom vraag ik mij af wat deze ontwikkelingen ongemerkt met ons innerlijk leven en onze samenleving doen."

2. Waar liggen volgens u de grootste kansen of blinde vlekken voor de christelijke filosofie?
"Ik zie op dit moment veel kansen om de christelijke filosofie als een interessante, hoopvolle en levende manier van kijken naar de mens en de samenleving in gesprek te brengen met andere filosofische tradities. De grootste blinde vlek is dat het christelijke denken soms te veel naar binnen kijkt en te weinig het principiële maar open gesprek durft aan te gaan met technologie, instituties en de vragen van onze tijd. Juist hier kan het iets bieden wat schaars begint te worden: een diepgewortelde visie op vrijheid, relationaliteit, hoop en het goede leven."

3. Welke denker of welk boek verdient volgens u veel meer aandacht?
"Ik zou hier de Berlijnse filosoof Byung-Chul Han willen noemen. Hij laat op een heel indringende manier zien hoe de prestatiecultuur, digitalisering en permanente prikkeling ons veranderen. Juist nu is zijn werk belangrijk, omdat hij ons helpt opnieuw na te denken over vrijheid, aandacht, vriendschap en menselijke waardigheid."

Terugkijken in ons jubileumjaar: activiteiten onder Duitse bezetting

Toen in 1939 de Tweede Wereldoorlog uitbrak, was de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte nog maar drie jaar oud. Toch gingen veel activiteiten door, ook in Den Haag. Voor elke cursusavond was toestemming nodig van de autoriteiten, inclusief het stempel "GEEN BEZWAAR", zolang er geen politieke onderwerpen werden besproken.

21 SEP. 1942
GEEN BEZWAAR

In 1941 vonden cursussen plaats op twee locaties, met meer dan 150 geïnteresseerden. Sprekers als Mekkes, Vollenhoven en Dooyeweerd behandelden uiteenlopende thema's, zoals geloof, wetenschap en samenleving. Ook in 1942 gingen de bijeenkomsten door, al werd de controle strenger en moesten organisaties zich registreren. In die jaren zijn onder meer lezingen gedocumenteerd als 'De zin der schepping in de Calvinistische Wijsbegeerte', 'Geloof en historische ontwikkeling' en 'Psychologie en zieleleven'.

Reitse Keizer, die de archieven onderzocht, concludeert dat de oorlogsbeperkingen het denkélan niet brak: "Vrijheid én inhoud vragen beide iets van ons."
Lees het volledige artikel op de site.

STICHTING CHRISTELIJKE FILOSOFIE

Aspecten is de halfjaarlijkse nieuwsbrief van Stichting voor Christelijke Filosofie (redactie: Jennifer Lijcklama à Nijeholt, communicatie@christelijkefilosofie.nl)

Bestuur
Dr. Jan Gooijer (voorzitter)
Jan van Ginkel RA (penningmeester)
Dr. Wout Bisschop (secretaris)
Prof. dr. ir. Aart Nederveen

Hoogleraren
Prof. dr. Jan Hoogland (Twente)
Prof. dr. ir. Jan van der Stoep (Wageningen en Utrecht)
Prof. mr. dr. Richard Steenvoorde (Rotterdam)
Prof. dr. Christine Boshuijzen-van Burken (Eindhoven)

Bureaumedewerkers
Dr. Teunis Brand (directeur)
Marieke Haan (bureaumanager)
Jennifer Lijcklama à Nijeholt (communicatiemedewerker)

Contact
Plompetorengracht 1, 3512 CA, Utrecht
T:06-15443929
info@christelijkefilosofie.nl
www.christelijkefilosofie.nl
@Cfilosofie
IBAN: NL33 INGB 0001 2095 98

Ontwerp
Frivista, Amersfoort

DTP & Druk
AMV – Buijten & Schipperheijn Grafimedia, Lunteren

Agenda

> **3 juni 2026** Masterclass: 'De kracht van een waardengedreven organisatie'

> **4, 11, 18, 25 juni 2026**, Avondcolleges Groen van Prinsterer

> **15-17 september 2026**, Internationale conferentie 2026: A Christian Philosophical Perspective on Culture, Technology and Development: Work, Vocation, and the Future of Professional Life

> **25 september 2026**, Afscheidsrede Jan Hoogland

> **26 september 2026**, NL Apologie Congres

Onderwijs
Bekijk de onderwijspagina op de website om te zien voor welke vakken je kunt inschrijven!

Kijk voor meer informatie op www.christelijkefilosofie.nl/onderwijs

STICHTING CHRISTELIJKE FILOSOFIE

46e jaargang | nr. 1 | mei 2026

Utrecht, mei 2026

Beste lezer,

Op 18 april organiseerden we ons jaarlijkse Christelijke Filosofie Congres. Een bijzondere editie, vanwege het 90-jarig jubileum van de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte. We gingen met elkaar 'op zoek naar wijsheid in roerige tijden.'

Tijdens het ochtendprogramma verzorgden prof. dr. Jan Hoogland en Welmoed Vlieger een lezing. Jan Hoogland gaf aan dat er reden genoeg is om te spreken over 'donkere tijden.' Waar er gedurende de tweede helft van de twintigste eeuw nog veel optimisme was, kijkt men tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend naar de toekomst in termen van groei en vooruitgang. Waar kunnen we hoop uit putten?

Beide sprekers onderstreepten het belang van werkelijke ontmoeting. Wanneer een ander niet voor ons verschijnt als abstractie, categorie of als iemand wiens politieke opvattingen wij gevaarlijk vinden, maar als persoon, ontstaat er ruimte voor verbinding. Die verbinding, dat echte contact met de ander, hebben we in deze tijd hard nodig!

Ik denk dat het thema van het afgelopen congres goed samenvat waar wij als stichting ten diepste voor staan. We willen een plek zijn waar mensen samen zoeken naar wijsheid in alle gebieden van het leven, geïnspireerd door de traditie van het christelijk denken, vanuit de overtuiging dat God de bron van alle wijsheid is.

Wilt u ons helpen om een nieuwe generatie te laten kennismaken met de wijsheid van de christelijke filosofie? U kunt op allerlei verschillende manieren helpen: door onder andere mee te doen aan onze activiteiten, anderen erop te wijzen en door gebed.

Daarnaast kunnen we uw financiële steun altijd goed gebruiken. Wilt u een gift geven? Dat kan via de onderstaande QR-code of door een bijdrage over te maken op NL 33 INGB 000 120 95 98 t.n.v. Stichting voor Christelijke Filosofie te Utrecht. Alvast hartelijk bedankt!

Met vriendelijke groet,

Dr. Teunis Brand, directeur

Retouradres:
Plompetorengracht 1, 3512 CA Utrecht

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas